

ETİK MODA KAVRAMI VE TASARIMCILAR

Pınar GÖKLÜBERK ÖZLÜ¹, Kenan SAATÇIOĞLU²

ÖZET

Hızla gelişen sanayileşme, dengesiz nüfus artışı, doğal kaynakların bilinçsiz tüketimi, çevre kirliliği ve küresel ısınmanın etkisinin ciddi boyutlarda hissedilmesi gibi olumsuzluklar, üzerinde yaşadığımız yerküreye önemli oranda zararlar vermektedir. Kirllettikten sonra temizlemenin, kirlletmeden önce alınacak tedbirlerden daha zor olduğunun farkına varan insanoğlu, çevreye karşı olan hassasiyetini çeşitli tepkiler ve yaptırımlar aracılığıyla ortaya koyma çabası içerisine girmiş, çevre hakkında koruyucu tedbirler almış ve çevre ile ilgili yeni kavramların ortaya çıkmasını sağlamıştır. "Etik Moda" kavramı da geride bıraktığımız yirmi yıl içerisinde çevre hakkında bilinçli ve belirli bir sorumluluğa sahip bireyler tarafından ortaya konulan ve uygulanmaya çalışılan bir kavram olarak göze çarpmaktadır. Tekstil ve moda endüstrisi kapsamında "Etik Moda" kavramı içerisinde; ekolojik ürün, çalışma koşulları, adil ticaret ve sürdürülebilir ürün gibi başlıklar bulunmaktadır. Özellikle İngiltere'nin önderliğinde diğer Avrupa ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkan ve gelişen kavram doğrultusunda, birçok tekstil ve moda tasarımcısının, kumaş ve giysi koleksiyonlarından, konuya ilişkin fuarlardan ve çeşitli üniversitelerin müfredatlarında yer alan derslerin varlığından söz etmek mümkündür. Çalışmada; "Etik Moda" kavramının tarihsel gelişim süreci, kavram altında hangi başlıkların yer aldığı, "Etik Moda" kavramına yönelik tasarımları ile tanınmış moda tasarımcılarına ait giysi koleksiyonları incelenerek, "Etik Moda" kavramının irdelenmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Etik, Moda Tasarımı, Etik Moda Tasarımcıları

Göklüberk Özlü, Pınar ve Kenan Saatçioğlu. "Etik Moda Kavramı ve Tasarımcılar". *idil* 4.15 (2015): 87-110.

Göklüberk Özlü, P. ve Saatçioğlu, K. (2015). Etik Moda Kavramı ve Tasarımcılar. *idil*, 4 (15), s.87-110.

¹ Doç.Dr., Gazi Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Moda Tasarımı Bölümü, Ankara, pinarg(at)gazi.edu.tr

² Arş.Gör. Işık Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü, kenan.saatcioglu(at)isikun.edu.tr

ETHICAL FASHION CONCEPT AND DESIGNERS

ABSTRACT

Some problems like rapidly developing industrialization, irregular population growth, environmental pollution and to feel the impact of global warming as seriously, has been giving significant damage to the earth. People has realized that, after polluting to clean is harder than polluting of the measures to be taken before. And again people showed the sensitivity to the environment through different reactions and sanctions, took measures and created the new concepts about the enviroment. "Ethical Fashion" concept was created by the conscious and responsible individuals in the last two decades. However, that are being implemented as a concept is noticeable. Textile and fashion industry cover "Ethical Fashion"; ecological product, working conditions, fair trade and sustainable product are all in that concept. "Ethical Fashion" appeared and developed especially in United Kingdom, the USA and the other European countries. Nowadays, we may see a lot of textile and fashion designers, fabric and clothing collections, fairs and some specific courses at the universities about "Ethical Fashion". In this research contains "Ethical Fashion" concept, it's development processes and fashion designers who is working for this concept at the present time, also the main target is in this research, semtinizing "Ethical Fashion" concept.

Keywords: Ethical, fashion design, ethical fashion designers

1. GİRİŞ

Hızla gelişen sanayileşme, dengesiz nüfus artışı, doğal kaynakların bilinçsiz tüketimi, çevre kirliliği ve küresel ısınmanın etkisinin ileri boyutlarda hissedilmesi gibi olumsuzluklar, üzerinde yaşadığımız yerküreye önemli oranda zararlar vermektedir. Dünyanın 1966'da uzaydan çekilen ilk fotoğrafı ile bugünkü durumu karşılaştırıldığında, ilk bakışta yedi farkı bulmak hiç de güç olmamaktadır. Son 30 yılda doğal kaynakların üçte biri tüketilmiş, ormanların %80'i yok edilmiş, dolayısıyla mevsimsel ortalama sıcaklık hızlı şekilde artmıştır. (Turhan 2011).

Çevre için büyük bir handikap oluşturan olumsuzluklar karşısında, özellikle gelişmiş ülkelerde yaşayan bilinçli insanlar tarafından örgütlü ve duyarlı bir kamuoyu oluşturulmaya başlanmıştır. Bayraktar'a göre, kirllettikten sonra temizlemenin, kirlletmeden önce alınacak tedbirlerden daha zor olduğunun farkına varan insanoglu; çevreye karşı olan hassasiyetini çeşitli tepkiler ve yaptırımlar ile ortaya koyma çabası içerisine girmiş, çevre hakkında koruyucu tedbirler almış ve çevre ile ilgili yeni kavramların ortaya çıkmasını sağlamıştır (Bayraktar 2005:1). “Etik Moda” kavramı da son yıllarda çevre hakkında bilinçli ve belirli bir sorumluluğa sahip tasarımcılar, üreticiler ve tüketiciler tarafından ortaya konulan ve uygulanmaya çalışılan bir kavram olarak göze çarpmaktadır.

Araştırma, "Etik Moda" kavramının tarihsel gelişim süreci, kavram altında hangi başlıkların yer aldığı ve günümüzde bu doğrultuda çalışmakta olan moda tasarımcıları hakkında bilgiler vermektedir. Bu çalışmanın amacı, insan ve doğayı korumayı odak noktasına alarak, günümüzde moda sektörüne yeni bir bakış açısıyla farklılık yaratmış olan “Etik Moda” kavramının kapsamını tanımlamak ve kavrama hazırladıkları koleksiyonlar ile katkıda bulunan tasarımcıları, tasarımcıların “Etik Moda” kavramına olan yaklaşımlarını incelenmektedir. Çalışmanın amacı doğrultusunda, “Etik Moda” kavramının ortaya çıkma nedenleri, moda sektöründe etkili olduğu süreçler hakkında bilgi verilerek, tasarımcıların koleksiyonları değerlendirilmiştir. Betimsel yöntem kullanılan çalışmada “Etik Moda” kapsamında hazırlanan giysi tasarımı koleksiyonları görsel analiz ile değerlendirilmiştir.

Çalışmanın görsel analiz verileri, “Etik Moda” kapsamında tanınmış ve kavram doğrultusunda çalışmalarını devam ettiren 8 moda tasarımcısının son yıllarda hazırlamış oldukları giysi koleksiyonlarına ait seçilmiş fotoğraflardan oluşmaktadır. Tasarımcıların koleksiyon tanıtımlarında yer alan bilgilerden de yararlanılarak giysiler kumaş, renk ve model özellikleri açısından değerlendirilerek çalışma bulguları sunulmuştur. Araştırmanın, özellikle ülkemiz için yeni sayılabilecek bir kavram olan “Etik Moda” kavramı hakkında bilgi vermesi, bu yönde tasarımlarına şekil veren moda tasarımcılarının tanıtılması ve giysi

koleksiyonlarının incelenmesi ve karşılaştırılma imkanı sunması açısından önem taşıdığı düşünülmektedir.

2. "ETİK MODA" KAVRAMI VE GELİŞİMİ

Günümüzde satın aldığımız kıyafetler hakkında; "Eko Moda", "Etik Moda", "Sürdürülebilir" ve "Organik" gibi birçok terim ile karşılaşmaktayız. "Etik" kavramı, birden fazla alanın sınırları içerisine girmekle birlikte, pek çok kişi için farklı bir anlam ifade etmektedir. Tekstil ve moda endüstrisi içerisinde şekillenen anlamıyla, "bazıları için ürünün çevre dostu olması, organik veya geri dönüştürülebilir malzemelerden yapılması anlamını taşıırken, bazıları için ise, "Etik Moda" ikinci el veya yerli kaynaklı giysi alma ya da zanaatçılar veya küçük üreticiler tarafından yapılan giysiler olarak tanımlanabilir. Genel anlamıyla kavram; ekolojik ürün, çalışma koşulları, adil ticaret ve sürdürülebilir ürün gibi başlıkları kapsamaktadır. Günümüzde tekstil ve moda endüstrisi içindeki yeri ile "Etik Moda", emek sömürücülüğü, çevresel zarar, tehlikeli kimyasalların kullanımı, atık maddelerin ortaya çıkması ve hayvanların deri ve kürkleri için öldürülmesi gibi sorunları vurgulamayı amaçlamaktadır (Foglar 2011). Vurgulanan sorunlar, günümüzde bazı yaklaşımları da beraberinde getirmiş ve ülkeler oluşturmuş oldukları iş birliktelikleri sayesinde konu hakkında yeni düzenlemelere gitmişlerdir. Oluşan yeni düzenlemeler ile birlikte, "Etik Moda" kavramı kapsamında ortaya çıkmış olan sorunlar denetim altına alınıp, minimal düzeye çekilerek, çevre, insan ve hayvan mağduriyetinin önlenmesi amaçlanmıştır. Gelişmiş ülkeler arasında yapılan ortak müzakereler sonucunda, karşılıklı ticaret şekilleri, işçi çalıştırma standartları gibi konular yeniden düzenlenmiş ve söz konusu sorunlar hakkında yeni kurallar ortaya konulmuştur (Jones 2009:33).

"Etik Moda" kavramının gelişimi incelendiğinde; "kavramın kökeninin 1960'lı yıllarda oluşan anti-moda konsepti doğrultusunda ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bahsedilen tarihlerde görülen çevre hareketleri, sosyal, politik, ekonomik ve kültürel değişiklikler kavramın alt yapısını oluşturmaktadır (Winge 2008). 1960 yılı ve sonrası Avrupa'da birden fazla alt kültürün oluştuğu görülmektedir. Ortaya çıkan gruplar, kot pantolon, tişört ve iş botları gibi giysiler giyerek işçi sınıfının yanında olduklarına dair mesajlar vermek istemişler ve bununla birlikte modaya karşı bir tavır içerisine girmişlerdir. Modaya karşı alınmış olan tavır, eski militer kıyafetlerin yeniden yorumuyla günlük yaşam içerisinde yer alarak modası geçmiş giysiler gardirolardan çıkarılıp, insanlar tarafından giyilmeye başlamıştır. Özellikle İngiltere'de ortaya çıkan ve hızla yayılıp, diğer ülkelerde de görülen "Punk Hareketi", eski giysilerin daha çok kullanılması, modası geçmiş olan birçok şeyden yeni bir moda yaratılmasını ve kullanılmış giysilere olan talebin artmasına sebep olmuştur (Foglar 2011). Bahsedilen durumun 1987 yılında

Brundtland Raporu ile popüler olan sürdürülebilirlik kavramının başlangıcı adına önemli olduğu ve bu tarihe kadar geçerli olan tüketim modasına karşı verilmiş en iyi tepkilerden biri olduğu görülmektedir (Türkmen 2012).

Aynı yıllarda, endüstrinin gelişmesine bağlı olarak çeşitli kimyasalların kullanımı artmış, insanlar kullanılan zararlı maddelerin çevreye verdikleri zararların farkına varmaya başlamışlardır. Oluşan zararlar değerlendirildiğinde, çevreyi tahrip eden en büyük endüstrilerden birisinin de tekstil endüstrisi olduğu görülmektedir. Tekstil endüstrisi içerisinde çevreyi kirletenlerin, daha fazla mahsul alabilmek adına, çeşitli pestisit ve kimyasal gübre kullanan elyaf üreticileri, doğal su kaynaklarına kimyasal atıklarını bırakan deri üreticileri ve diğer tekstil üreticileri olduğu söylenebilir (Foglar 2011).

Çevreye verilen zararlar karşında oluşan endişeler ile birlikte, çeşitli çevre hareketleri başlamıştır. İngiltere'nin öncülüğünde Avrupa'da özellikle gençler arasında beliren tepkiler, popüler kültürün en önemli kavramı olan modayı da etkilemiş, "Etik Moda" kavramı 1980'li yıllarda daha da önemli bir konuma taşınmıştır. Ekoloji teriminin de ilk kez 1980'li yıllarda geniş bir perspektif içinde kullanılmasıyla "Etik Moda" kavramı, tekstil ve moda endüstrisinde önemli bir yer edinmiştir. Bununla birlikte, "Etik Moda"nın içerisine tasarım kavramı da dahil olmuş ve 1990'lı yılların başında tüketici bilincinin artmasıyla daha da önemli boyuta ulaşmıştır (Thomas,2008). Ekolojik ürünlerin önem kazanmasıyla birlikte, organik ve doğal renkli pamuk, gübresiz yetiştirilebilen kenevir gibi doğal elyaflardan üretilmiş kumaşlar ön plana çıkmıştır. Bu doğrultuda bazı moda markaları, mevcut tüketicilerin istekleri dahilinde, ekolojik kumaşlardan çeşitli giysi koleksiyonları oluşturmaya başlamışlardır. Foglar'a göre, tüketicilerin, etik bakış açısına sahip üreticiler tarafından satılan, üretimi sırasında çevreye saygı hedefi ile oluşan liflerden meydana gelen giysileri araştırıp, satın aldıkları görülmektedir. Günümüzde tüketiciler, "Etik Moda" kavramı doğrultusunda doğal ve sentetik sürdürülebilirliği sorgulamakta, marka veya tasarımcı etiketlerinin arkasına daha dikkatli bakmakta, ürünlerin belirli bir oranını çevreye geri kazandırmasını istemekte ve göğüs kanseri, kalp rahatsızlığı gibi toplumun çoğunluğunu etkilemekte olan sağlık sorunlarının çözümleri için destek veren giysileri tercih etmektedir (Foglar 2011).

Özellikle 2000'li yıllardan günümüze çevre bilinci kitleler arasında daha da artmış, "çevre, ekolojik, yeşil, sürdürülebilirlik, etik, geri dönüşüm, organik kelimeleri moda ve moda tasarımı alanında önemli hale gelmiştir (Thomas 2008). Bireyden topluma doğru yayılmakta olan sorumluluk bilinci nedeniyle, tekstil ve moda endüstrisi için hammaddelerden tasarıma, üretim yöntemlerinden satın alma bilincine, tüketimden tekstil ve giyim ürünlerinin kullanımına kadar birçok süreci

ilgilendirmektedir (Foglar 2011). "Etik Moda" kavramı çerçevesinde birçok hazır giyim markasının ortaya çıktığı, kavramın sadece bazı moda tasarımcılarının koleksiyonları ile sınırlı kalmadığı görülmüştür. Tungate'e göre, *American Apparel*, *Enamore*, *Gossypium*, *People Tree*, *No Sweat* gibi etik moda markaları bu doğrultuda koleksiyon hazırlayıp, üretim yapan moda markalarından önemli olanları olarak gösterilmektedir (Tungate,2006:268). Bunun yanı sıra, son yıllarda Paris, Londra, New York gibi önemli merkezlerde etik moda kavramı çerçevesinde fuarların düzenlendiği, ekolojik materyallerin tekstille ilişkisi üzerine giderek artan bir ilginin olduğu görülmektedir (Türkmen,2009). *London Fashion Week-Estethica*, *New York Fashion Week-Edun* ve *Sao Paulo-E Fabrics* gibi fuarların bazı bölümleri, "Etik Moda" kavramı doğrultusunda oluşan fuarlara örnek olarak verilebilir (Winge,2008). Farrow'a göre, 2007 yılında uluslararası düzeyde yapılan bir moda organizasyonu olan Berlin Fashion Week'e, 100'den fazla etik moda tasarımcısı organik ürünler ve geri dönüştürülebilir materyallerin kullanıldığı etik tasarımların katılması sonucunda Alman giyim endüstrisinde en fazla gelişim gösteren bölümün "yeşil tekstiller" olduğu açıklanmıştır (Farrow 2013). Ayrıca, *Central St. Martins*, *Chealsea College of Art*, *London College of Fashion*, *Nottingham Trent University*, *De Montfort University* gibi okullar kavram ile ilişkili derslerin yer aldığı programlarıyla önemli moda okulları arasında yer almışlardır (Lee 2007:111-113).

Rowley'e göre, günümüzde etik moda kavramını destekleyen teknolojik tasarımların varlığı da mevcuttur. Çeşitli kimyagerlerle çalışan moda tasarımcılarının tasarımlarında yeni materyal ve teknikler kullanarak, tasarımlarını farklı bir konuma taşıdıkları görülmektedir. Örneğin; sütte bulunan kazein maddesi ve somon balığı derisi ile elde edilen elyaflardan yapılan kumaşlar ile Alman moda tasarımcısı Anke Damaske'nin yapmış olduğu tasarımlar dikkat çekmektedir (Rowley,2011).

3. MODA TASARIMCILARI

"Etik Moda" alanında çalışan moda tasarımcılarının ortak hedefleri arasında; organik üretimi yaygınlaştırmak, sürdürülebilirlik kavramını önemli hale getirmek, bölgesel üretimi desteklemek, sosyal sorumluluğa dikkat çekerek tüketici gruplar arasında farkındalık yaratmak gibi konular yer almaktadır.

Moda tasarımı alanı içinde "Etik Moda" konusunda radikal adımlar atarak öncü olması nedeniyle Katharine Hamnett önemli moda tasarımcısı olarak tanınmaktadır. Giorgio Armani, Betsey Johnson, Todd Oldman ve Oscar de la Renta gibi moda tasarımcıları, zaman zaman "Etik Moda" kapsamında tasarımlar sunmaktadır (Winge 2008). Stella McCartney'nin tasarımlarında kürkü ve deriyi

kullanmayarak etik kavramına farklı yönde bir katkı sağladığı değerlendirilmektedir (Foglar 2011). Stella McCartney tasarımlarında kürkü ve deriyi kullanmayarak “Etik Moda” kavramında farklı yönde katkı sağlaması ile; Giorgio Armani, Betsey Johnson, Todd Oldman ve Oscar de la Renta gibi tasarımcılar ise zaman zaman etik moda kapsamında sundukları tasarımlar ile gündeme gelmektedir.

Katharine Hamnett; İngiliz moda tasarımcısı Katharine Hamnett, 1980’li yıllardan günümüze yaptığı tasarımlar ve öncülüğünü yaptığı aktivist çevre hareketleri ile çevre duyarlılığına dikkat çeken ilk moda tasarımcısı olarak bilinmektedir (Winge 2008).

Tasarımcı, 1980’li yılların başında hazırlamış olduğu “Choose Life” (Yaşamı Seç) isimli koleksiyonu ile o güne kadar pek karşılaşılmayan sıradışı bir konuya vurgu yapmıştır. Koleksiyon, “Etik Ticaret Yap”, “Temizle Ya da Öl”, “Asit Yağmurunu Durdurun”, “Yağmur Ormanlarına Sahip Çıkın”, “Yüzde 58 Pershing Füzesine Karşı”, “Balinaların Öldürülmesine Son”, “Füze Değil Eğitim”, “Nükleer Silahlar Dünya Çapında Yasaklansın” ve “Yaşamı Seç” gibi sloganları taşıyan büyük beden beyaz tişörtlerle hatırlanmasının yanı sıra, “Yaşamı Seç” sloganını üzerinde taşıyan tişört ile şarkıcı “George Micheal”ın “Wham” adlı video klibinde görülmesiyle birçok kesimin ilgisini çekmiştir. Hamnett’in bir resepsiyonda dönemin İngiltere Başbakanı “Margaret Thatcher”la yapılan görüşmeler sırasında, kendi koleksiyonuna ait tişörtlerden, üzerinde “Yüzde 58 Pershing Füzesine Karşı” yazılı tişört ile görüntülenmesi, hazırladığı koleksiyonun tanınırlığını artırarak çevre hareketinin destekçisi olarak “Yılın İngiliz Tasarımcısı Ödülü”nü ve “İngiliz Dokuma ve Giysi İhracat Konseyinin İhracat Ödülü”nü kazanmıştır (Belli 2007; Watson 2007).

Fotoğraf 1.: Katharine Hamnett, "Choose Life" Koleksiyonu.

Kaynak: (Erişim) <https://londonfashionlook.wordpress.com>, 12 Aralık 2013.

Fotoğraf 2.: Katharine Hamnett, Margaret Thatcher’la Yaptığı Görüşme Esnasında.

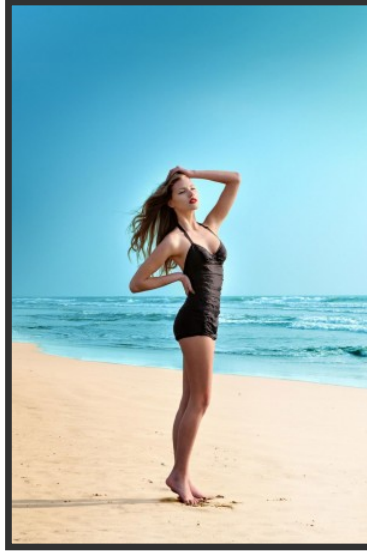
Kaynak: (Erişim) <http://www.katharinehamnett.com/2014/03/protest-and-survive/>, 29 Nisan 2014.

Tasarımcı daha sonraki tasarımları için organik malzemelerle etik bir tasarım süreci geliştirerek ve 1990 yılında çevre duyarlılığı ile ilgili, "Hamnett Active" adında bir oluşum ve "Green Cotton" isimli çevre kampanyası ile çevre ve insanlık adına birçok organizasyonun da öncülüğünü yapmıştır (Watson 2007; Winge 2008). Ayrıca İtalyan tekstil üreticileri ile çalışmayı bırakarak, Özbekistan ve Mali gibi ülkelerde organik pamuk üretimini desteklemek, pamuk tarlalarında çalışan işçilerin çalışma şartlarını gün ışığına çıkarmak ve tarlalarda yasal olmayan yöntemlerle çocukların çalıştırılmasını önlemek adına çeşitli girişimlerde bulunmuştur (Belli 2007; Snell 2005).

Günümüzde de çalışmalarını aynı doğrultuda sürdüren Hamnett’in, güncel bir koleksiyon olan “Save The Sea” adlı mayo, bikini ve çeşitli plaj ürünlerinden oluşan koleksiyonunda da etik tasarım unsurlarını dikkate alarak, ürünlerini geri dönüştürülmüş kumaşlardan hazırlamıştır. Koleksiyonu oluşturan ürünlerde, organik pamuk ve geri dönüştürülebilir polyester karışımlarına ait kumaşlara yer verilmiştir. Hazırlanan koleksiyondan elde edilen gelirin bir kısmı ile Batı Afrika’da bulunan

tarım işçilerine destek olunması, tasarımcının “Etik Moda” kavramını birden fazla boyutu ile ele alıp, değerlendirdiğini göstermektedir.

(http://www.yooxgroup.com/en/company_profile/yooxygen/Katharine_Hamnett_.asp).

Fotoğraf 3.: Katharine Hamnett’in 2010 Yılına Ait “Save The Sea” Adlı Koleksiyonundan Bir Mayo Örneği.

Kaynak: (Erişim) <http://www.katharinehamnett.com/2014/03/interview-for-yooxygen/>, 29 Nisan 2014.

Rogan Gregory; Tasarımcı çevre ve diğer sosyal sorumluluk projelerine yönelik olarak ve tüketici gruplarında farkındalık uyandırmak amacıyla hazırladığı koleksiyonları ile “Etik Moda” kavramına katkı sağlamaya çalışmaktadır. Tasarımcının ürünlerini satın alan kişilerden beklentisi ürünün nasıl yapıldığını ve yapılırken ne gibi aşamalardan geçtiğini düşünmeleridir. Tasarımcı ürettiği ürünleri giyen kişilerin çevreye karşı daha duyarlı bir rol üstlendiğini düşünmektedir. Özellikle doğaya ait renklerden oluşan erkek ve kadın günlük giyimi üzerine

koleksiyonlar hazırlayan Rogan Gregory organik pamuktan yapılmış ürünlere de koleksiyonlarında sıklıkla yer vermektedir. Ayrıca tasarımcı, çevre bilinci ile tanınan ünlü müzik grubu U2'nun solisti Paul Hewson (Bono) ve onun eşi Ali Hewson ile çevreye karşı daha duyarlı olunması adına çeşitli organizasyonların içerisinde yer almaktadır.

(Belli 2007; <http://global.britannica.com/EBchecked/topic/1089875/Rogan-Gregory>, 28 Aralık 2013).

Fotoğraf 4.: Rogan Gregory, Geri Dönüştürülmüş Denim Elbise.

Kaynak: (Erişim) <http://inhabitat.com/project-blue-recycled-denim-couture-auction-on-e-bay/>, 07 Ocak 2014.

Genel olarak, tasarımcının koleksiyonlarına ait ürünler incelendiğinde; sadelik, pastel tonlar ve minimal detaylar gibi unsurlar ile düz ve keskin hatlara sahip formların öne çıktığı anlaşılmaktadır.

Fotoğraf 5.,6...: Rogan Gregory,Erkek ve Bayan Koleksiyonlarına Ait Ürünler.

Kaynak: (Erişim) <http://www.rogannyc.com/>, 29 Nisan 2014.

Auralis Herrero; Philadelphia’da moda ve tekstil tasarımı eğitimi almış olan tasarımcı su tüketimi, zanaatkarlığı koruma, çevreye duyarlı boyaları kullanma ve bölgesel üretim gibi konuları önemsemektedir. 2012 yılı yaz sezonuna ait koleksiyonu incelendiğinde, tasarımcının ada yaşamı ve şehir kültürü gibi insan yaşamına ait detaylar, drapeler, minimal desenler ve düz renkler ile vurguladığı dökümlü ve uçuşan kumaşlar ile bol kesimleri kullandığı görülmektedir (Fotoğraf 6.), (Marati 2012; <http://www.auralistudio.com>, 29 Aralık 2013).

Fotoğraf 6.: Auralis Herrero, 2012 Yaz Koleksiyonu Örnekleri.

Kaynak: (Erişim) <http://www.krop.com/auralis#!/170507/1902633/view/>, 07 Ocak 2014.

Fotoğraf 7.,8.,9.: Auralis Herrero, 2011 Bahar Koleksiyonu Örnekleri.

Kaynak: (Erişim) <http://www.auralistudio.com/spring-2011/>, 29 Nisan 2014.

Gretchen Jones; Amerikalı moda tasarımcısı Jones, tasarımlarında organik yollarla üretilmiş doğal kumaşlara ve el işçiliğine yer vermektedir. Tasarımcının 2011 Sonbahar koleksiyonu incelendiğinde (Fotoğraf 10.,11.) tasarımlarını günlük yaşam içindeki kadınlara yönelik olarak feminen görüntü unsurlarını rahatlık prensibiyle yansıttığı görülmektedir. (Marati,2012; <http://www.gretchenjonesnyc.com>,29 Aralık 2013).

Fotoğraf 10.,11.: Gretchen Jones, 2011 Sonbahar Koleksiyonu Örnekleri.

Kaynak: (Erişim) <http://plushpaparazzi-embassy.blogspot.com/2011/04/project-runway-season-8-finale.html>, 07 Ocak 2014.

Tasarımcının en güncel koleksiyonu olan 2013 Sonbahar/Kış Koleksiyonu incelendiğinde (Fotoğraf 12.,13.) ise grafiksel özellikler taşıyan baskılar, tamamlayıcı renklerin bir arada kullanımı, neon ve pastel tonlar farklı form ve kesikler, drapeler gibi unsurların ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Tasarımcının kullandığı detaylarla modern bir bakış açısı içerisinde retro bir görüntü yakaladığından bahsedilebilir.

Fotoğraf 12.,13.: Gretchen Jones, 2013 Sonbahar Koleksiyonu Örnekleri.

Kaynak: (Erişim) <http://www.gretchenjonesnyc.com/collections/rtw-fw13>, 29 Nisan 2014.

Carrie Parry; Birçok önemli moda tasarımcısı (Jonathan Saunders, Zandra Rhodes, Marc Jacobs, Norma Kamali ve Elaine Gold) ile çalışma fırsatı yakalayan tasarımcı, bölgesel üretim yapan gruplarla çalışmakta ve sürdürülebilir kumaşları tercih etmektedir. 2011 Sonbahar koleksiyonu incelendiğinde (Fotoğraf 14.,15.), basitliği ve sadeliği sofistike bir tarzla bütünleştirdiği görülmektedir. (Marati 2012; <http://carrieparry.com>, 29 Aralık 20013).

Fotoğraf 14.,15.: Carrie Parry, 2011 Sonbahar Koleksiyonu Örnekleri.

Kaynak: (Erişim) <http://styleandthetstartup.com/tag/carrie-parry-fall-2011/>, 07 Ocak 2014.

Marcia Patmos; Hazırlamış olduğu koleksiyonlarda sanat, mimarlık ve tasarım alanlarından ilham alan tasarımcı, çevre dostu olan organik ve geri dönüşüme sahip kumaşları tasarımlarında kullanmaktadır. Tasarımcının, 2013-2014 Sonbahar/Kış hazırgiyim koleksiyonu incelendiğinde; oluşturulan organik ve geri dönüşüme sahip örgü yüzeyleri, rahat, sade ve şık ürün gruplarında ortaya çıkardığı görülmektedir. (Fotoğraf 16,17,18). (Marati, 2012; <https://mpatmos.com/mpatmos.php>,29 Aralık 2013).

Fotoğraf 16.,17.,18.: Marcia Patmos, 2013-2014 Sonbahar/Kış Bayan Hazırgiyim Koleksiyonu Örnekleri.

Kaynak: (Erişim) <http://fashionguidestyle.com/fahion-dress/fall-winter-2013-2014-ready-to-wear-womens-collection-by-m-patmos>, 07 Ocak 2014.

Tara St James'in; önemsemediği konular arasında daha az fire vermeyi sağlayan kumaş kesim yöntemleri, organik, geri dönüşümü sağlanmış eski ve stok kumaşlar, el işçiliği ve bölgesel üretim gibi konular bulunmaktadır. Tasarımcı anlaşılması güç detaylarda maskülen kumaşları kullanarak, trendsizlik kavramını tasarımlarına taşımaktadır. Tasarımcının kendine ait “Study New York” adını taşıyan bir giysi ve aksesuar markası bulunmaktadır (Marati,2012).

Fotoğraf 19.: Tara St James, 2010 Sonbahar Koleksiyonu Örnekleri.

Kaynak: (Erişim) <http://www.ecouterre.com/study-ny-by-tara-st-james-fallwinter-2010-collection-wants-it-both-ways/tara-st-james-fall-winter-2010-10/>, 07 Ocak 2014.

2010 Sonbahar koleksiyonuna ait örnekler incelendiğinde; özellikle bol ve asimetrik düz kesimler ile birlikte doğal görünüme sahip kumaşları tercih ettiği anlaşılmaktadır. Örgü ile yapılan aksesuarlar tasarlayarak Tara St James, bu aksesuarları birer tamamlayıcı olarak ürettiği kıyafetlerle birlikte kullanmaktadır (Fotoğraf 19.). Ayrıca örgü ile yapılan aksesuarları da koleksiyonlarındaki kıyafetlerin tamamlayıcısı olarak kullandığı görülmektedir (Fotoğraf 20.).

Fotoğraf 20.: Tara St James, Giysi Tasarımı Örnekleri..

Kaynak: (Erişim) <https://studyny.squarespace.com/clothing>, 29 Nisan 2014.

Carol Young; Mimarlık ve tasarım eğitimi almış olan Amerikalı etik moda tasarımcısıdır. 2003 yılında kurmuş olduğu "Undesigned" markası altındaki koleksiyonlarda daha çok uzun ömürlü ve fonksiyonel kumaşları, organik ve geri dönüşümlü malzemeleri kullanmaktadır. Giysilerin tasarımlarında, çeşitli kültürlerin etkisiyle ortaya çıkan tasarım detayları dikkat çekmektedir. Buruşmuş görüntü efektleri, doğal boyamalar ve rahat formlar tasarımcının tasarımlarında öne çıkan unsurlar olarak dikkat çekmektedir (Fotoğraf 21.,22.,23.,24.). (Belli, 2007; <http://undesigned.bigcartel.com>, 28 Aralık 2013).

Fotoğraf 21.,22.: Carol Young, Tasarım Detayları.

Kaynak: (Erişim) <http://fabgreen.com/tag/organic/page/4/>, 07 Ocak 2014.

Fotoğraf 23.,24.: Carol Young, Tasarım Örnekleri.

Kaynak: (Erişim) <http://carolyoung.com/>, 29 Nisan 2014.

4. SONUÇ

Günümüzde “Etik Moda” kavramı; çevre kirliliği, ekoloji, çalışma koşulları, adil ticaret, emek sömürücülüğü ve sürdürülebilirlik gibi başlıkları kapsamaları ile tekstil ve moda endüstrisi içerisinde önemli bir yer edinmiştir. Moda markaları ve moda tasarımcılarının bir tepkisi olarak ortaya çıkan “Etik Moda” kavramı, günümüzde çevre duyarlılığının her geçen gün kitleler arasında daha da yaygınlaşması ile tasarımcılar açısından, tepki vermenin yanı sıra tasarımlarının tanıtılmasında farkındalık yaratmada reklam unsuru veya pazarlama aracı olarak kullanıldığı düşünülmektedir.

Bunun yanı sıra, bazı moda tasarımcılarının ise yapmış olduğu tasarımlar ile sadece bir tepki verme hedefi içinde olmadıkları, yeni çevreci buluşlar ile geleceğe yönelik doğa kaynaklı buluşlar yapma, insanlık ve çevre adına katkı sağlayacak organizasyonlara dikkat çekme istekleri içerisinde oldukları görülmektedir. Teknolojinin büyük bir hızla gelişmekte olduğu çağımızda “Etik Moda” kavramının, trend olmanın ötesine geçerek, teknoloji ile iş birliği sayesinde, yeni tasarımların ve ürünlerin geleceğini oluşturacağı düşünülmektedir.

“Etik Moda” kavramına hizmet eden bazı moda tasarımcılarının yapmış oldukları çalışmalar incelenip, karşılaştırıldığında ise, yapılan tasarımlar temel amaç

doğrultusunda benzerlikler gösterse de, ortaya çıkan tasarımlar ve tasarımcıların tercih ettikleri yöntemler açısından birbirleri arasında farklılıklara sahip sonucuna ulaşılmaktadır. Bu farklılıklar doğrultusunda yeni bir tasarım kültürünün meydana geldiği ve bu kültürün günümüzde büyük moda markalarının da dikkatini çekerek, moda sektörü içerisinde kabul gördüğü ve önemsendiği düşünülmektedir. Dolayısıyla, Türk moda tasarımcılarının ve markaların hazırlayacakları koleksiyonlara ait üretim süreçlerinin odaklarına "Etik Moda" kavramını almaları, tanınırlıklarını arttırmak adına kavramı reklam ve pazarlama aracı olarak kullanmaları önerilmektedir.

KAYNAKLAR

Bayraktar, Türkan. Tekstil ve Konfeksiyon Sektöründe Ekoloji ve Ekolojik Etiketler. İstanbul: İTKİB AR&GE ve Mevzuat Şubesi, 2005.

Belli, Brita. "The Eco Fashion Revolution, Getting Consumers to Care About What They Wear", E Magazine, Eylül /Ekim (2007): 27-31.

Farrow, Ford. "Berlin's Green Threads", Fastcompany.com, Aralık (2012)/Ocak (2013): 56-58.

Foglar, Christine. Etik Moda Tasarımı: Bir Trend mi, Bir Gelecek Hareketi mi?. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.

Jones, Sue Jenkyn. Moda Tasarımı. Çev. Hüseyin Kılıç. İstanbul: Güncel Yayıncılık, 2009.

Lee, Matilda. Eco Chic: The Savvy Shopper's Guide To Ethical Fashion. Londra: Gaia, 2007.

Marati, Jessica. "Hot! Five Top Eco-Designers", Organic Spa Magazine, Eylül /Ekim (2012): 44-47.

Rowley, Sylvia. "Salmon and Milk Beat Cotton and Silk", Green Futures, Ekim (2011): 8.

Snell, Marilyn Berlin, "Fashion Statement Katharine Hamnett Is Making Green The New Black", Sierra, Ocak /Şubat (2005): 18-24.

Thomas, Sue. "From "Green Blur" to Ecofashion: Fashioning an Eco-lexicon", *Fashion Theory*, 12.4 (2008): 525-540.

Tungate, Mark. *Modada Marka Olmak: Armani'den Zara'ya Moda Devlerinin Marka Oluşturma Tarzları*. Çev. Günhan Günay. İstanbul: Rota Yayınları, 2006.

Turhan, Senem. "Sürdürülebilir Kalkınmada Endüstriyel Tasarımcının Rolü", *Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 7 (2011): 125-139.

Türkmen, Nesrin. *Tekstil ve Moda Tasarımı Açısından Sürdürülebilirlik ve Dönüşüm*. Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.

Türkmen, Nesrin. "Gelecek İçin Yeni Bir Tasarım Felsefesi" *Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 9 (2012): 175-182.

Watson, Linda. *Modaya Yön Verenler*. Çev. Güneş Ayas. İstanbul: Güncel Yayıncılık, 2007.

Winge, M. Theresa, "Green Is The New Black: Celebrity Chic and the "Green" Commodity Fetish", *Fashion Theory*, 12.4 (2008): 511-524.

(Erişim) <http://www.auralistudio.com>, 29 Aralık 2013.

(Erişim) <http://www.auralistudio.com/spring-2011/>, 29 Nisan 2014.

(Erişim) <http://carolyoung.com/>, 29 Nisan 2014.

(Erişim) <http://carrieparry.com>, 29 Aralık 2013.

(Erişim) <http://www.ecouterre.com/study-ny-by-tara-st-james-fallwinter-2010-collection-wants-it-both-ways/tara-st-james-fall-winter-2010-10/>, 07 Ocak 2014.

(Erişim) <http://fabgreen.com/tag/organic/page/4/>, 07 Ocak 2014.

(Erişim) <http://fashionguidestyle.com/fahion-dress/fall-winter-2013-2014-ready-to-wear-womens-collection-by-m-patmos>, 07 Ocak 2014.

(Erişim) <http://global.britannica.com/Rogan-Gregory>, 28 Aralık 2013.

(Erişim) <http://www.gretchenjonesnyc.com>, 29 Aralık 2013.

(Erişim) <http://www.gretchenjonesnyc.com/collections/rtw-fw13>, 29 Nisan 2014.

(Erişim) <http://inhabitat.com/project-blue-recycled-denim-couture-auction-on-e-bay/>, 07 Ocak 2014.

(Erişim) <http://www.katharinehamnett.com/2014/03/interview-for-yooxegen/>, 29 Nisan 2014.

(Erişim) <http://www.katharinehamnett.com/2014/03/protest-and-survive/>, 29 Nisan 2014.

(Erişim) <http://www.krop.com/auralis/#!/170507/1902633/view/>, 07 Ocak 2014.

(Erişim) <https://londonfashionlook.wordpress.com>, 12 Aralık 2013.

(Erişim) <https://mpatmos.com>, 29 Aralık 2013.

(Erişim) <http://plushpaparazzi-embassy.blogspot.com/2011/04/project-runway-season-8-finale.html>, 07 Ocak 2014.

(Erişim) <https://studyny.squarespace.com/clothing>, 29 Nisan 2014.

(Erişim) <http://styleandthestartup.com/tag/carrie-parry-fall-2011/>, 07 Ocak 2014.

(Erişim) <http://undesigned.bigcartel.com>, 28 Aralık 2013.

(Erişim) http://www.yooxgroup.com/en/company_profile/yooxygen/Katharine_Hamnett_.asp, 29 Nisan 2014.